

STRATIGRAFICKÝ A PALEONTOLOGICKÝ VÝZKUM SLOVENSKÉHO KARBONU V OKOLÍ DOBŠINÉ

V létě 1952 jsme studovali stratigrafické a paleontologické poměry karbonu v severním okolí Dobšiné. Především jsme navštívili již dříve známá naleziště, popsaná G. Rakuszem (1932), Rozložníkem (1936), J. Šufem (1931—1936) a j. Zjistili jsme, že stav dřívějších odkryvů a lokalit je velmi neutěšený a z mnohých nebylo proto možno již získat materiál. Pouze na lokalitě „U pěti buků“ a na býv. dole „Michaeli“ jsme mohli vykořisťovat zde již dříve známé vrstvy se zkamenělinami a získat dosti bohatý materiál, zejména z lokality „Michaeli“.

Po delším a namahavém zkoumání v terénu jsme však našli několik dosud neznámých lokalit paleontologických, které nám poskytly nový bohatý paleontologický materiál s druhy namnoze od Dobšiné neuváděnými a pro slovenský karbon zcela novými:

1. Nejbohatším novým nalezištěm je jihozápadní úpatí vrchu Brezinka (Birkeln), severozápadně od Dobšiné, kde nad potokem na terasovitých políčkách se v ssuti objevují hojné kusy slinitých břidlic a pískovců spolu s kusy tmavošedých až šedomodrých vápenců, tvořících mezi břidlicemi pravděpodobně vločky. Zatím co v břidlicích převládala fauna brachiopodová, velmi pěkně zachovaná, v pískovcích a vápencích se velmi četně až hromadně vyskytují fragmenty krinoidů, zvláště články jejich stonků. Písčité horniny jsou zvětřením silně vyloužené a po vápenci, zvláště v podobě organogenních zbytků, zbyly četné dutiny, takže hornina je silně porovitá a děrovitá. Také vápence jsou při povrchu silně vyvětralé a vybělené.

Z fauny jsme našli asi 40 druhů, z toho jsou pro dobšinský karbon nové:

Neospirifer pavlovi Stuck.,
Brachythyridina strangwaysi lata Chao,
Chonetes variolata d'Orb.,
Derbyia crassa,

Rhipidomella carbonaria (Swallow),
Rhynchopora cf. *nikitini* (Tschern.),
Marginifera sp. (drobný druh),
Worthenia sp.,
Shansiella sp.

Nejhojněji se zde vyskytují krásně zachovaní spirifeři, hlavně druhu *Brachythyridina strangwaysi* Vern., se subspecií *lata* Chao, *Rhipidomella carbonaria* (Swallow) a *Productus gruenewaldti* Krotow.

Spolu s mořskou faunou jsme našli i několik pěkně zachovaných rostlinných zbytků, které podle určení prof. Dr. F. Němejce patří druhům *Neuropteris gigantea gigantea* Sternb. a *Alethopteris lonchithica* Schloth. (dosud z Dobšiny neznáma).

Přímo nad touto lokalitou ve stráni vystupují černé až tmavošedé jílovité břidlice, v nichž se ve spodnějších polohách vyskytují ještě drobné fragmenty krinoidů a pěkně zachovaná fauna drobnějších mlžů, na př. *Carbonarca semseyi* Papp.

Ve svrchnějších polohách (odkryté v poličku) jsme našli břidlice místy přeplněné zbytky rostlin, které poskytly až dosud nejbohatší rostlinný materiál z Dobšiny, i přesto, že jsme lokalitu nemohli vykořistit, protože pole bylo zarostlé kulturou. V materiálu, zatím námi nalezeném, určil prof. Němejce dva druhy pro Dobšinu nové, a to *Neuropteris linguaeifolia* P. Betr. (hojně) a *Annularia* cf. *stellata* Schloth. Podle názoru Dr. Šetlíka jde skutečně o druh *Annularia stellata* Schloth. O jedincích určených jako *Neuropteris linguaeifolia* se vyjádřil, že patří spíše druhu *N. gigantea* Sternb. Kromě výše zmíněných dvou druhů se zde vyskytují *Cordaitea* sp., *Calamites* sp. a *Sphenopteris* sp.

2. Další novou lokalitu jsme zjistili při silnici (která byla tehdy nově upravována) ve Velké vlčí dolině, asi 300 m pod nádrží Hydrostavu. V nadloží stlačených dioritů se objevují basální karbonské slepence s dioritovými valouny (2—30 cm v průměru) a faunou (Rakusův obzor). V nadloží jsou šedohnědé až narezavělé droby s menšími ojedinělými valouny a s otisky a jádry po člancích krinoidů, brachiopodů a j. zkamenělin. Do nadloží přecházejí droby do šedomodrých břidlic s faunou. Nad břidlicemi jsou posléze v mocnosti několika metrů tmavošedé až tmavomodré vápence s vložkami břidlic. Vápence obsahují hojně zbytky krinoidů. Mezi ostatní faunou byl zde nalezen v břidlicích poměrně dobře zachovaný goniatit, který patrně patří dosud z Dobšiny neuváděnému druhu rodu *Gastrioceras* Hyatt.

3. Na protější straně Velké vlčí doliny byl proveden výkop pro potrubí Hydrostavu, kterým byly zastíženy v nadloží dioritu karbonské vrstvy v přibližně stejném vývoji a sledu jako u silnice. Většina fauny zde zjištěné

pochází z břidlic z nadloží drob. Bylo zde nalezeno asi 15 druhů, mezi nimi poměrně hojně *Productus gruenewaldti* Krot., dále velmi krásně zachovaná pygidia dosud blíže neurčeného druhu rodu *Griffithides*, zbytky nautiloidů a goniatitů. Z nich byl zjištěn *Gastrioceras nopsfai* Rakusz, který podle G. Rakusze (1932) je charakteristický pro obzor γ (vločky v ankeritu).

Úkolem našeho výzkumu bylo zrevidovat dosavadní stratigrafické zařazení vrstev dobšinského karbonu, aby bylo možno paleogeograficky porovnat vývoj karbonu ostravského na jedné a východoslovenského na straně druhé, s přihlédnutím na vývoj v oblasti alpské a východoevropské (SSSR).

Naše dosavadní sběry ukazují, že fauna dobšinského karbonu je daleko bohatší, než jak to dosud ukazuje dosavadní paleontologická monografie Rakuszova (1932), a že bude potřeba ještě dalšího intenzivního výzkumu a sbírání se současným prováděním sondovacích jam a příkopů. Teprve pak na základě takto získaného dostatečného materiálu bude možno přistoupit k monografickému zpracování a revisi dobšinské fauny a přesnému stratigrafickému jejímu zařazení.

Na základě námi nasbírané fauny a s přihlédnutím k nálezům Rakuszovým (1932) se domníváme, že mořský dobšinský karbon patří patrně nejvyšším polohám Westfalienu B a nikoli na rozmezí Westfalienu A a B, kam jej klade na základě rostlinných nálezů F. Němce (1946). Pro tento náš názor mluví i nález druhu *Annularia stellata* Schl., která se vyskytuje od Westfalienu C výše, a námi byla zjištěna ve vyšších polohách dobšinského karbonu. Obzor s rostlinami z vyšších poloh leží patrně přímo na rozmezí Westfalienu B a C.

Ústav pro průzkum uhelných ložisek,
Praha